

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-91>

УДК 81'42

Головня А.В., Панасовська А.О.
Національний авіаційний університет**ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРИЛЕР
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ПОЛІ ГУКІНЗ «ГЛИБОКО ПІД ВОДОЮ»)**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню лінгвостилістичних особливостей психологічного трилеру як літературного твору. На основі порівняльного аналізу фактичного матеріалу, а саме роману П. Гукінз «Глибоко під водою» та його перекладу українською, було виявлено використання низки лінгвостилістичних засобів: епітетів, експресивно-забарвленої лексики, метонімії, гіперболи, порівняння та ін. Основною причиною використання зазначених засобів є потреба впливу на читача, створення відчуття максимального заглиблення у сюжет твору. Потреба в адреналіні, емоційній напрузі – це людський фактор, який властивий кожному читачу, котрій відкриває психологічний роман. Через призму психологічного трилеру автор може донести будь-що, розповісти те, про що читач міг лише здогадуватися, відкрити очі на, здавалося б, прості і відомі істини.

Ключові слова: психологічний трилер, лінгвостилістичні особливості, переклад, жанрово-стилістичні особливості, психолінгвістика, лінгвостилістичний аналіз, гіпербола, метафора, епітет, метонімія.

Golovnia Alla, Panasovska Anastasia
National Aviation University**LINGUISTIC STYLISTIC PECULIARITIES OF PSYCHOLOGICAL THRILLER
(BASED ON PAULA HOWKINS'S NOVEL "INTO THE WATER")**

Summary. The article is devoted to the study of linguostylistic peculiarities of the psychological thriller, as a product of literature. The article identifies: the place of the psychological thriller in modern literature, the main features of the thriller as a genre of literature. In the process of comparative analyses of the actual material, namely the novel "Into the Water" by Paula Hawkins and its translation into Ukrainian, such linguistic-stylistic means as epithets, expressive-colored vocabulary, metonymy, hyperbole, comparison, etc. were identified. Linguistic features of modern psychological thrillers differ in comparison with those that are implemented in the classical texts of thrillers. So that, the main reason for using the mentioned methods is the need to influence a reader, create the feeling of the maximum diving into the novel's plot. The need of adrenaline, emotional stress – is a human factor that is inherent in every reader, who opens a psychological novel. Through the prism of a psychological thriller, the author can convey anything, open his eyes to seemingly simple and known truths. In addition, the article comprises such information, that corresponds to the issues of popularizing the psychological thriller in modern times. Partly the article is aimed at attracting scientists and translators to the problems of reproduction of linguistic stylistic means in new genres, especially in the psychological thriller. The article contains examples that vividly depict the diversity of linguistic-stylistic means used by the authors of thrillers. The usage of linguistic stylistic means in the modern English language is provided. The author of the article draws attention to the methodological aspect of learning of linguistic stylistic means, which assists in their easier memorizing and using in our own language.

Keywords: psychological thriller, linguistic stylistic means, translation, genre-and-stylistic peculiarities, psycholinguistics, linguistic analysis, hyperbole, metaphor, epithet, metonymy.

Постановка проблеми, її актуальність та зв'язок із науковими завданнями. У сучасних умовах бурхливого розвитку культури та літератури виникає проблема появи нових жанрів. Вони різняться від класичних літературних стилів тим, що іноді комбінують в собі особливості декількох споріднених, і досліджуваний нами жанр якраз і виступає найяскравішим прикладом. Саме тому проблема полягає скоріше в недостатній кількості наукових розробок, присвячених особливостям перекладу трилерів, психологічних трилерів, зокрема. І якщо в зарубіжному літературознавстві критичні праці, пов'язані з жанром літератури трилерів, почали з'являтися досить давно, то як об'єкт вітчизняних літературознавчих та філологічних студій цей жанр утвердився лише протягом останнього десятиріччя. Переважна більшість досліджень спрямована на жанр трилерів лише дотично, добре вивчені тільки його джерела, передусім канон готичної, детективної прози.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проектуючи жанрову специфіку психологічного трилеру у площину перекладу, зауважимо, що стаття насамперед пов'язана з жанровими теоріями перекладу (В. Комісаров, М. Новикова, Н. Романюга, Р. Ситар); лінгвостилістичними особливостями перекладу (А. Гудманян, Р. Зорівчак, В. Карабан, Л. Коломієць, В. Коптілов, О. Чередниченко); критикою перекладу (Т. Некряч, В. Радчук). Натомість безпосереднє відтворення жанрових особливостей англійської літератури жахів українською мовою є новим, а тому недостатньо дослідженим аспектом у перекладознавстві. Оцінюючи психологічний трилер з точки зору впливу на читача, варто взяти до уваги праці, пов'язані з психолінгвістикою (Р.Дж. Герріг, Р. Датта-Фландерс).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Серед невирішених на цей час проблем слід зазначити місце психологічного трилеру

у сучасній літературі, основні риси трилеру як жанру літератури, проблеми, з якими стикається перекладач при відтворенні лінгвостилістичних засобів творів, які належать до жанру психологічного трилеру.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати специфіку піджанру психологічного трилеру, а саме відтворення його лінгвостилістичних особливостей при перекладі.

Виклад основного матеріалу. Масова культура та література є невід'ємними складовими сучасного життя. Вони мають достатньо давню історію, власні традиції форми і жанри. Один з таких жанрів – психологічний трилер – відгалуження детективної літератури, сюжети творів якого «розповідають про психологію його персонажів і їх нестабільні емоційні стани» [8].

На думку Дейва Кера, трилер є, переважно, жанром американським, оскільки йому «властиві безпосередність і сила впливу, які рідко зустрічаються в європейському (мистецтві), дослідження фізичних і емоційних меж життя, захоплення небезпекою, усвідомлення її фатальної сили, що притягує» [3]. Психологічні трилери часто включають елементи таємниці, драматизму, дії та жаху, особливо страху, що діє на нашу свідомість та підсвідомість.

Психологічний трилер – це протиріччя, самопогоджений жанр з центральною діалектикою: ми маємо змогу досягнути розум, ми не можемо зрозуміти свідомість. В обох випадках розум виявляє себе майже невиразним, таким, що визначається просто і в той же час незбагнено. У нашому дослідженні ми вирішили виокремлювати жанрово-стилістичні особливості трилеру наступними характеристиками рисами:

1. Серійні вбивці, психотичні протагоністи, психотичні антагоністи, що переслідують головного героя і які часто є недоступними закону (або принаймні здаються такими) – характер яких чітко виражений через застосування лінгвостилістичних засобів при описі поведінки подібного героя, а іноді характеристика персонажу чітко передана з вуст іншого героя.

2. Очевидна паранормальна небезпека і/або паранормальні дари, наявність яких викликає додаткові емоції, приносить відчуття присутності містичного, а іноді змушує задуматися про злам «п'ятої стіни».

3. Наявність акта помсти, критичних сцен, що зображають психологічні катування, плутаючи свідомість розповіді. При цьому події темного, негативного характеру мають бути висвітлені у всіх властивих їм барвах задля того, щоб читач мало не відчув це на собі.

4. Ненадійні оповідачі (що зазвичай є наслідком психозу), сумнівність слів яких може бути показана не лише через попередньо отриману психічну, психологічну травму, а й методом використання, наприклад, інверсії у репліках подібного героя.

5. Психотичні батьки/подружжя/очевидні невинні люди, які здавалися добрими, діти в небезпеці.

6. Нав'язливі дослідження (зазвичай з невирішених випадків), тяжке психологічне захворювання, травма або втрата пам'яті у героя.

Вагома частина нещодавно виданих психологічних трилерів ілюструють, включають більше

ніж одну з вище згаданих рис, або, так званих, мотивів. Ці мотиви в основному передаються з допомогою використання специфічної мови, лексичних стилетворчих засобів, як наприклад, термінів, абревіатур, антропонімів, топонімів, реалій, звукозображальної лексики та іншомовних вкраплень.

Лінгвістичний і стилістичний аналіз тексту є однією з найважливіших частин в сучасному лінгвістичному дослідженні. Саспенс (ефект відчуття невизначеності) – найбільш задіяний стилістичний засіб у кримінальній літературі і детективних історіях, з яких, власне, і витікає піджанр психологічний трилер. Тексти жанру психологічний трилер оцінюються за їх психологічним впливом на читача. У ХХ сторіччі набула популярності психолінгвістика, вивчення процесів, які допомагають людям використовувати мову. Психолінгвістика вперше була представлена публікацією Вільгельма Вундта «Die Sprache» («Мова») у 1900 році. У публікації йшлося про продовження вивчення лінгвістичних особливостей літературних текстів і їх комунікативного аспекту.

Читач, який захоплений детективною, містичною або кримінальною історією, часто переживає певний спектр емоцій, які К.Л. Волтон (1978) називає «квазі-страхом». Читаючи психологічний трилер, те, що відчувають читачі, Р.Дж. Герріг називає «аномальним відчуттям невизначеності» [5]. До останнього рядка твору «Глибоко під водою» читач не розуміє, хто скоїв вбивство Нел Еббот, чи, можливо, це була випадковість. Винним може виявитися кожен і в той же момент ніхто. Читачі фізично стають пов'язаними з книгою і відчувають занепокоєння, прискорене серцебиття і переходять у стан емоційної напруги. Зазвичай, невідомість – це стан, в якому нам не вистає знань про якийсь доволі важливий цільовий результат [2, с. 248].

Тим не менш, як продемонстрував Р.Дж. Герріг [5] у серії експериментів, коли людина читає пригодницькі історії, вона або він часто відчувають напруження, навіть осмисливши фінал. Читачі можуть визнати наявність обох світів вигаданого, викликаного історією, яку вони читають, паралельно світу, в якому вони живуть. Читачі відчувають кожен момент абстрактного в історії, особливо ті, що зосереджені навколо ефекту відчуття невизначеності. Автори замикають читачів в їх уявному світі, використовуючи уявні атрибути, такі як пряма цитата і фон історії [2, с. 249]. Наприклад, у романі Пола Гукінза сестра головної героїні пише книгу про жінок, які загинули в Затоні Утоплениць. Історії кожної з них оповіті таємницею і стоять на межі з містичним. Введенням історії про дівчинку, Ліббі, яку було вбито за часів полювання на відьом, автор змушує нас задуматись про те, що можливо лиха слава Затону тягнеться з часів, коли чоловіки вершили безпідставні правосуддя над жінками, а тепер жителі Бекфорду розплачуються за це.

Кембриджський словник терміну «невизначеність» дає таку дефініцію, як «відчуття хвилювання або нервозності, яке виникає у вас, коли ви чекаєте, що щось відбудеться, і не впевнені в тому, що буде» [1]. Більшість трилерів покладаються на невизначеність, аби змусити читача продовжити читати історію інтенсивніше і пов-

ністю проникнути в світ, який зображено. Невизначеність – це побудова послідовного введення в низку проблем, які вирішуються протягом всієї історії. Зазвичай такий стилістичний прийом використовується, аби уповільнити темп історії.

Лінгвістичні особливості сучасних психологічних трилерів значно змінилися в порівнянні з тими, що були реалізованими в класичних трилерах. Як літературний, так і лінгвістичний методи аналізу мають бути поєднані в дослідженні відчуття невизначеності в кримінальних історіях.

Використання методів критичної лінгвістики, аналіз дискурсу і функціональної граматики показує, що напруження в сюжетних історіях вводиться методом нелінійного причинного представлення розповіді. Респі Датта-Фландерс, лінгвіст Кентського університету, досліджує як маніпулювати послідовністю сюжетів, щоб гарантувати, що читач не матиме змогу визначити порядок подій до кінця історії. Вона пропонує використовувати «дискурсивний» рамковий аналіз для дослідження структури сюжету кримінальних історій в мікро-сюжетах та формуванні сценаріїв, зазначаючи, що ці засоби створюють невизначеність в детективних історіях і трилерах [4, с. 6].

Центральний конфлікт в епізоді з ефектом відчуття невизначеності зазвичай зображують доволі стисло, без складних описів, які, в свою чергу, притаманні іншим епізодам. Структура речення і його забарвлення також сприяють напруженій атмосфері в сюжеті історії. Розглядаючи аспект зображувальних засобів, номінативні речення використовуються переважно на додаток до перерахування, вставних слів і емпатичних конструкцій. Використання окличних, питальних та неповних речень, часто з великими літерами, передає емоційний стан того чи іншого персонажу. Наприклад, *“What the fuck do you think you’re doing?!”*, *“I said get OUT, Julia! Fat cow!”* [6, с. 10] – наведені вище два приклади демонструють манеру спілкування підлітків шістнадцяти-сімнадцяти років. У такій реакції племінниці Джуль відчутний юнацький максималізм та негативне ставлення до «нової доглядачки», яка ніколи не замінить їй матір і не знайде до неї підхід. Таким чином, автор встановлює тісний контакт з персонажем, і читач відчуває занепокоєння і хвилювання водночас з головним героєм.

Стилістичні прийоми також сприяють створенню емоційної напруги в психологічних трилерах. Автори вводять опис персонажа або природи, використовуючи різноманітні епітети, щоб дати читачу відчуття напруження і емоційне забарвлення розвитку історії безпосередньо. Для створення цілісного психологічного антуражу трилера, який вплине на свідомість і торкнеться таємних страхів та секретів читача, використовуються різноманітні лінгвістичні засоби, наприклад, епітети – *“I went downstairs really quietly because usually what happens is she turns on the TV and watches those really boring adverts about machines that help you lose weight or clean the floor or chop vegetables in lots of different ways and then she falls asleep.”* [6, с. 5] – для збільшення експресивності використовуються деякі інтенсифікатори (*all, ever, even, quite, really, absolutely, so*). У цьому випадку потреба збільшення експресивності з’явилася задля

того, щоб читач зрозумів чим відрізняється описана ситуація від повсякденного звичного плину життя героїв. Метонімія – *“So beautiful, everyone remarked upon the view, but they didn’t really see. They never opened the window and leaned out, they never looked down at the wheel, rotting where it stood, they never looked past the sunlight playing on the water’s surface, they never saw what the water really was, greenish-black and filled with living things and dying things.”* [6, с. 8] – один з різновидів метонімії, синекдоха – це засіб заміни одиничного явища, в нашому випадку «місця», через його частину. У цьому прикладі ми позиціонуємо вид з «вікна» і «вікно», безпосередньо, як частину самого «місця», яке викликає певні спогади і емоції у головної героїні. Використовуючи цей засіб і такий опис, автор показує думку героїні, що жоден з тих, хто відвідував будинок і говорив про красу виду, не відчував справжньої картини. Цей авторський хід можна також сприймати як алегорію, адже далі, за сюжетом, так і виходить, жителі міста не звертали уваги на те, що дійсно відбувається там, і які таємниці приховує місто Бекфорд. Порівняння – *“I felt that same sickness this afternoon, hunched up over the steering wheel like an old woman...”* [6, с. 6] – від фантомної нудоти головної героїні скрутило так, що вона мало не втиснувшись в саму себе, рухалась до місця призначення, *“The nearer I got to Beckford, the more undeniable it became, the past shooting out at me like sparrows from the hedgerow, startling and inescapable.”* [6, с. 6] – «минуле», у вигляді спогадів, занадто стрімко заповнює усі думки Джуль Еббот та інші.

Окрім того, щоб зробити ефект очікування більш емоційно-зарядженим, часто використовуються епітети з позитивною і негативною конотацією водночас. Наприклад, *“There were tears running down her face and she hugged me hard. When I pulled away from her she was still crying, but she was smiling, too.”*, *“I can still feel what I felt that night, the terror and the fascination.”* [6, с. 6–7].

Гіпербола та метафора також поширені стилістичні засоби в психологічних трилерах. Такі стилістичні прийоми мають, як правило, явне і приховане значення, і вони використовуються, щоб гіперболізувати події і риси характеру героїв. Задля того, щоб наштотхнути читача на свої власні висновки із тривалого сюжету, автор іноді опускає власну думку. Автори, як правило, використовують їх разом в одному реченні або абзаці, на додаток, подібні речення можуть включати і епітети, і порівняння, і навіть рефрени. Такі стилістичні прийоми мають, як правило, явне і приховане значення, і вони використовуються, щоб гіперболізувати значення події. Прикладом, який включає усі вище згадані прийоми, є такий – *“Opposite the entrance, images of the Drowning Pool. Over and over and over, from every conceivable angle, every vantage point: pale and icy in winter, the cliff black and stark, or sparkling in the summer, an oasis, lush and green, or dull flinty-grey with storm clouds overhead, over and over and over. The images blurred into one; a dizzying assault on the eye. I felt as though I were there, in that place, as though I were standing at the top of the cliff*

looking down into the water, feeling that terrible thrill, the temptation of oblivion.” [6, с. 8]. У наведеному вище прикладі ілюструється використання рефренів “*over and over and over, from every conceivable angle...*” та “*...clouds overhead, over and over and over*”, епітетів у поєднанні з метонімією – “*...from every conceivable angle, every vantage point: pale and icy in winter, the cliff black and stark, or sparkling in the summer, an oasis, lush and green, or dull flinty-grey with storm clouds overhead...*”, метафори – “*...a dizzying assault on the eye.*” та “*...down into the water, feeling that terrible thrill, the temptation of oblivion.*”

Темп розвитку сюжету також займає важливу нішу в розповіді та впливає на читацький досвід людини. Ефективне використання темпу може і змусити читача відчувати максимальне напруження, і дати перепочинок доти поки розв’язка сюжету не буде зрозумілою. Найбільш цікаві історії містять послідовність викладу подій, розвиток яких відбувається з різною швидкістю, таким чином, читач постійно втягнутий в процес і може бути повторно залученим навіть після обговорення сторонніх сюжетних твістів [7]. Наприклад, «Глибоко під водою» Пола Гукінза написано у форматі

розповіді-щоденника, сюжет розгортається плано-мірно, але в той же час другорядні персонажі не вплетені у потік свідомості головних героїв, і тим самим кожен них розповідає свою історію. Звідси переказані авторкою історії, наприклад, уривки із «книжки» Нелл Еббот про смерть кожної із жінок Затону звучать в кількох варіаціях, тож що насправді сталося в більшості випадків читач дізнається тільки наприкінці роману.

У висновках даного дослідження можна зазначити, що лінгвостилістичний аналіз тексту є одним з найважливіших питань сучасної лінгвістики. Мовні засоби набувають форми лінгвостилістичних засобів у тому випадку, коли вони впливають на формування стильової структури тексту, яка досліджується як сукупність рис стилю. Стилістичні прийоми сприяють створенню емоційної напруги в психологічних трилерах. Автори вводять опис персонажа або природи, використовуючи низку різних стилістичних засобів, щоб дати читачу відчуття напруження і емоційне забарвлення розвитку історії безпосередньо. Іноді задля того, щоб наптовхнути читача на свої власні висновки із тривалого сюжету, автор навіть опускає власну думку.

Список літератури:

1. Clark, H.H., Van Der Wege, M.M. Psycholinguistics / H.H. Clark, M.M. Van Der Wege. – Stanford University, USA, 2002, p. 248–250.
2. Dave, Kehr. When Movies Mattered: Reviews from a Transformative Decade. University of Chicago Press, 2011.
3. Dutta-Flanders, R. The Language of Suspense in Crime Fiction: A Linguistic Stylistic Approach / R. Dutta-Flanders. University of Kent, UK, 2017, p. 5–20.
4. Cambridge Online Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/suspense>
5. Gerrig, R.J. (1989a). Suspense in the absence of uncertainty. Journal of Memory and Language, 28(6), p. 633–648. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1990-09011-001>
6. Hawkins P. Into The Water: A Novel / Paula Hawkins. – London : Doubleday, 2017. 368 p. URL: <https://english-films.com/books/5701-v-tihom-omute-into-the-water-hawkins-2017-kniga-na-angliyskom.html>
7. Naillon B. What Is Narrative Pace? URL: <http://penandthepad.com/narrative-pace-3907.html>
8. “What is the difference between psychological and horror genres? Is the psychological genre a subset of horror or are they different altogether?” URL: <https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-psychological-and-horror-genres-Is-the-psychological-genre-a-subset-of-horror-or-are-they-different-together>

References:

1. Cambridge Online Dictionary. Available at: <https://dictionary.cambridge.org/ru/suspense>
2. Clark, H.H., Van Der Wege, M.M. (2002). Psycholinguistics. Stanford University, USA, pp. 248–250.
3. Dave, Kehr (2011). When Movies Mattered: Reviews from a Transformative Decade. University of Chicago Press.
4. Dutta-Flanders, R. (2017). The Language of Suspense in Crime Fiction: A Linguistic Stylistic Approach. University of Kent, UK, pp. 5–20.
5. Gerrig, R.J. (1989a). Suspense in the absence of uncertainty. Journal of Memory and Language, 28(6), p. 633–648. Available at: <https://psycnet.apa.org/record/1990-09011-001>
6. Hawkins P. (2017). Into The Water: A Novel / Paula Hawkins. – London : Doubleday, 368 p. Available at: <https://english-films.com/books/5701-v-tihom-omute-into-the-water-hawkins-2017-kniga-na-angliyskom.html>
7. Naillon B. What Is Narrative Pace? Available at: <http://penandthepad.com/narrative-pace-3907.html>
8. “What is the difference between psychological and horror genres? Is the psychological genre a subset of horror or are they different altogether?” Available at: <https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-psychological-and-horror-genres-Is-the-psychological-genre-a-subset-of-horror-or-are-they-different-together>